

ОСОБЕННОСТИ ПРАВОВОГО РЕЖИМА ИНВЕСТИРОВАНИЯ ТЕХНОЛОГИЙ В УКРАИНЕ

Давидюк А. Н.

Посвящено научным проблемам реализации хозяйственно-правового регулирования отношений, связанных с оборотом технологий (трансфером) технологий на территории Украины, с целью выработки предложений по усовершенствованию положений действующего законодательства Украины.

Ключевые слова: *технология, инновации, инновационная деятельность, технологическая политика, рынок технологий, государственное регулирование хозяйственной деятельности.*

FEATURES OF THE LEGAL REGIME OF INVESTMENT TECHNOLOGY IN UKRAINE

Davydiuk A. N.

The article is devoted to the scientific problems of realization of economic and legal regulation of relations connected with circulations (transfer) of technologies in Ukraine. The aim of article is making propositions for perfection of Ukrainian legislations.

Key words: *technology, innovations, innovative activity, technological policy, market of technologies, state adjusting of economic activity.*

УДК 346:796-799

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ФІЗКУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ (ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)

*Л. І. Заїченко, здобувач, інспектор відділу аспірантури та докторантури
Національний університет
«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*

Проаналізовано правові аспекти спортивних відносин як об'єкт господарсько-правового регулювання, а також діяльність спортивних клубів та інших спортивних організацій як суб'єктів комерційного і некомерційного господарювання. Поставлено питання щодо нагальної необхідності визначення сучасних

правових дефініцій «спорт» та «фізична культура», «суб'єкт спортивної діяльності», «спортивне право» та ін.

Ключові слова: спорт, фізична культура, суб'єкт спортивної діяльності, спортивне право.

Постановка проблеми. Спорт як комплексне соціальне явище і як достатньо складний вид людської діяльності та суспільних відносин має бути об'єктом досліджень з боку різних наук, у тому числі господарського права, зокрема, зважаючи на те, що на даному етапі суспільного розвитку питання підтримання фізично здорового суспільства є особливо актуальним. Слід констатувати, що сучасний спорт і комерціалізація відносин, з ним пов'язаних, надзвичайно тісно пов'язані, що ставить завдання стосовно їх господарсько-правового аналізу. Додатково питання наукового забезпечення цієї сфери суспільних відносин актуалізує факт активного розвитку так званого професійного спорту, включаючи його міжнародний аспект, на прикладі чемпіонату «Євро-2012».

Безпосередні публічні та приватні інтереси щодо фізичного стану громадян сфокусовано, зокрема, у таких сферах життєдіяльності суспільства, як військова служба, служба в органах внутрішніх справ, органах Міністерства з надзвичайних ситуацій тощо. Не слід залишати поза увагою також загальний стан працездатності населення, вартість медичного обслуговування для державного бюджету та особистих бюджетів громадян. Спортивні змагання привертають увагу все більшої кількості людей, у спорт вкладаються кошти, що все збільшуються. Відповідно підвищуються вимоги до організації спортивних заходів, діяльності їх учасників, з'являється потреба в правовому регулюванні стосунків у сфері спорту. Невипадково, що у Державній програмі розвитку фізичної культури і спорту (від 15 листопада 2006 р. № 1594) констатується, що в Україні вкрай незадовільною є ситуація, що склалася у сфері фізичної культури і спорту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначені питання залишаються поки що недостатньо розкритими, незважаючи на їх актуальність. Так, фактично не існує сучасних монографічних досліджень у сфері відносин фізкультури і спорту, здійснених з господарсько-правових позицій.

Формування цілей. Метою статті є визначення сучасних актуальних завдань законодавчої політики держави у сфері правового регулювання спортивної та фізкультурної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Метою предметної діяльності у сфері фізкультури і спорту в цілому є забезпечення здоров'я нації. Ця діяльність відбувається у публічному та приватному вимірах. До сфери публічних інтересів належать забезпечення фізичних властивостей осіб для служби в органах внутрішніх справ, збройних силах та ін., де фізичний стан визначає здатність до виконання особливих завдань, а до приватних, наприклад, — сфера сус-

пільно корисного дозвілля: фітнес, спортивний туризм тощо. Звичайно, що цей розподіл має умовний характер, але принципово впливає на зміст правового забезпечення відносин у сфері фізичної культури і спорту.

Відповідно до розд. I ст.1 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» спортивна діяльність — заходи, що здійснюються суб'єктами сфери фізичної культури і спорту для розвитку спорту. Відзначимо, що згідно зі ст. 1 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» (у ред. Закону України від 17 листопада 2009 р.), суб'єкт у сфері фізичної культури і спорту — фізичні або юридичні особи, які здійснюють свою діяльність з метою розвитку фізичної культури і спорту. Не можна не звернути увагу на певну тавтологічність наведеного визначення, що не дає змоги використовувати його як правову дефініцію, адже зміст суспільних відносин у цій сфері змістовно не розкривається.

Для конкретики та юридично правильного визначення терміна необхідно використовувати поняття «суб'єкт спортивної діяльності», хоча воно і є відмінним від наведеного у Законі України «Про фізичну культуру і спорт» терміна «суб'єкт у галузі фізичної культури і спорту». Отже, суб'єктом спортивної діяльності є фізична або юридична особа, їх регіональне, загальнодержавне об'єднання, що професійно займаються спортом як основним видом реалізації власної правосуб'єктності, беруть участь чи організують спортивні змагання, підготовка спортсменів на професійній систематичній основі з метою вдосконалення спортивних досягнень, надання фізично-оздоровчих послуг населенню.

Фізичною особою у фізкультурно-спортивній діяльності є особисто спортсмен, що спеціалізує свою діяльність у сфері певного виду спорту, а ось юридичною особою — організація, що у будь-якій організаційно-правовій формі має відповідати вимогам ст. 80 Цивільного кодексу України. За своєю організаційно-правовою формою це можуть бути: громадські організації, підприємства, непідприємницькі товариства та ін.

Згідно із класифікацією юридичних осіб за Цивільним кодексом України вони підрозділяються на приватні та публічні юридичні особи.

Так, юридичні особи публічного права створюються для виконання функцій публічної влади — управління, забезпечення публічного правопорядку тощо. Такими є державні і комунальні установи та підприємства. В цих організаційно-правових формах існують, зокрема, спеціалізовані школи і різноманітні палаци спорту та фізичної культури. Разом з тим юридичні особи приватного права створюються для досягнення мети, яка має приватний характер, отримання прибутку та задоволення інших потреб їх засновників. У цих організаційно-правових формах можуть функціонувати, наприклад, фітнес-клуби, приватні спортивні заклади та організації професійної спортивної діяльності. Важливо підкреслити, що у деяких випадках слід визначити таких юридичних осіб суб'єктами господарювання.

Законодавець конкретизує коло засновників спортивних організацій, але і встановлює випадки, коли суб'єкти спортивної діяльності можуть фінансуватися за рахунок коштів державного чи місцевих бюджетів. Адже в контексті реалізації прав засновника органами державної влади та органами місцевого самоврядування законодавство України зазвичай пов'язує відповідне право із обов'язками з фінансування, майнової участі таких засновників у діяльності створеної ними організації. Однак доволі спірним і неоднозначним є використання у низці статей Закону України «Про фізичну культуру і спорт» поняття «юридична особа» без уточнення її категорії, тобто належності до публічного або приватного права.

Не менш вагомим для встановлення правового статусу, а відповідно і до поділу суб'єктів спортивної діяльності на види, є особливості інвестування в активи таких суб'єктів, а у більш широкому контексті — порядок їх заснування. Визначаючи коло засновників спортивних організацій, Закон України «Про фізичну культуру і спорт» вказує як на фізичних та юридичних осіб, так і безпосередньо на конкретних суб'єктів: органи державної влади, органи місцевого самоврядування, місцеві державні адміністрації (статті 11–15).

Заглиблення у проблематику правового регулювання спортивної діяльності та спортивних відносин у цілому актуалізує питання про правову природу самого інституту або галузі законодавства — «спортивне право». Як правило, в Україні практика застосування норм спортивного права зводиться до стандартного переліку послуг, які стосуються представницьких повноважень у різних федераціях, міжнародному спортивному арбітражі, а також послуг з розроблення контрактів. Проте у процесі аналізу ринку можна відшукати перші ознаки розвитку даної практики в Україні. Так, у юридичній літературі зустрічається таке: думку, що: «Спортивне право — це комплексна сфера права, яка є системою взаємозв'язаних норм, що приймаються як на законодавчому рівні, так і на рівні організацій, котрі створені для здійснення саморегулятивної діяльності, щодо універсалізації правил організації спортивних змагань, присудження нагород тощо, у межах ієрархічної структури міжнародного спортивного руху. Ці норми зачіпають різні сегменти спортивної діяльності (змагання, трудові відносини, фінансування, господарську діяльність та медичне обслуговування)» [1].

Спортивне право є особливою комплексною галуззю законодавства України, що подібно до військового, інформаційного, енергетичного законодавства тощо перебуває на стадії становлення. Так, на думку Р. Чередника, ця галузь законодавства регулює найрізноманітніші правовідносини за участю суб'єктів спортивної діяльності: спортсменів, клубів, тих, хто займається організацією змагань, продажем трансляцій змагань, постачанням спортивного устаткування, продажем сувенірної продукції і под. Усі відносини між цими суб'єктами

можна віднести до спортивних у широкому сенсі слова. Вони регулюються різними самостійними галузями права: цивільним, трудовим, адміністративним, фінансовим. Саме тому метою даного дослідження було обґрунтування комплексності спортивного права як достатньо автономної підсистеми правових норм законодавства України. Отже, спортивне право як галузь законодавства ще перебуває на стадії формування. Багато в чому це зумовлено тим, що сучасні підходи до управління спортом, організації спортивної інфраструктури, місця і ролі права почали приходити у вітчизняний спорт після розпаду Радянського Союзу. До цього моменту в галузі спорту працювала адміністративна модель [2]. Звичайно, що вона була абсолютно іншою за характером, змістом та формами, адже в її межах не визнавалися правовідносини, пов'язані з отриманням прибутку, фактично спорт був виведений за межі господарських відносин, предмета регулювання господарського законодавства і права.

Зараз у спортивне середовище впроваджується модель ринкових відносин, допускаючи тим самим професіоналізацію спорту не в плані не тільки досягнень, а й у плані організації спорту, що в свою чергу зумовлює комплексність галузі спортивного права і, безперечно, має бути враховано при побудові правового регулювання спортивних відносин [2]. Систематика спортивних відносин передбачає з'ясування особливостей їх суб'єктного складу.

Постає логічне питання щодо визначення суб'єкта господарювання у спортивній діяльності. Отже, згідно зі ст. 55 Господарського кодексу України суб'єктами господарювання визнаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством. За цією ж самою статтею існують два види суб'єкта господарювання: господарські організації та громадяни України, іноземці та особи без громадянства. Спортивна діяльність, таким чином, може здійснюватись у повному обсязі в межах створеної господарської організації, але також і через зусилля фізичної особи-підприємця.

Що стосується правосуб'єктності суб'єктів спортивної діяльності, то вивчення положень статей 9–25 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» вказує на переважно виключний характер спортивної діяльності для закладів фізичної культури і спорту, у тому числі: спортивних клубів, дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю, спортивних арбітражних судів, шкіл вищої спортивної майстерності, центрів олімпійської підготовки тощо. Разом з тим деяким категоріям суб'єктів спортивного права закон надає право здійснювати суміжні види господарської діяльності, а саме: надання послуг населенню з профілактики окремих видів захворювань, професійної реабілітації, організації і проведення культурно-

масових заходів із залученням професійних спортсменів, інструкторів, тренерів та ін. Однак за правилами статей 55, 88 Господарського кодексу України, статей 84, 116 Цивільного кодексу України як основний, так і додаткові види діяльності суб'єктів спортивного права повинні обов'язково визначатися в його статуті (положенні). Поряд із цим законодавство України та більшості держав Європейського Союзу припускає надання суб'єктами господарювання, які не є суб'єктами спортивного права, окремих спортивно-фізкультурних послуг, які закон не визнає виключним видом діяльності. Йдеться про створення груп оздоровлення на підприємствах, в установах, організаціях, проведення аматорських змагань, організацію і проведення на місцевому рівні загальнооздоровчих, спортивних заходів тощо.

Зважаючи на характер і підстави надання спортивних послуг, усіх суб'єктів спортивного права слід поділити на таких, для яких такого виду послуги є виключним (основним) видом діяльності, і тих, щодо яких надання відповідних послуг є додатковим (неосновним) видом господарської діяльності [3].

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» громадська організація фізкультурно-спортивної спрямованості — це об'єднання громадян, яке створюється з метою задоволення потреб його членів у сфері фізичної культури і спорту. Із цього положення випливає, що фізична культура існує на засадах громадської організації, тобто такої, що не провадить господарську діяльність.

За ст. 26 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» органи державної влади та органи місцевого самоврядування сприяють розвитку фізичної культури в навчальних закладах, тобто не мають комерційної діяльності. Фізична культура у сфері освіти базується на затверджених відповідно до закону державних стандартах освіти. Ці норми спрямовані на забезпечення науково обґрунтованих норм рухової активності дітей та молоді з урахуванням стану їхнього здоров'я, рівня фізичного та психічного розвитку.

Відповідно до ст. 12 Господарського кодексу України держава для реалізації економічної політики, виконання цільових економічних та інших програм і програм економічного та соціального розвитку застосовує різноманітні засоби і механізми регулювання господарської діяльності. Також згідно із ст. 15 цього Кодексу у сфері господарювання застосовуються технічні регламенти; стандарти, кодекси ustalеної практики, класифікатори, технічні умови.

Для ведення професійної діяльності логічно передбачити необхідність створення спортивних клубів, що є суб'єктом організації діяльності спортсменів-професіоналів, устами яких передбачають той чи інший вид діяльності відповідно до рішень його засновників. Слід визнати, що значною частиною діяльності такого клубу є здійснення саме комерційної або спортивної діяльності з метою отримання прибутку. У свою чергу спортивний клуб діє згідно із Законом України «Про фізичну культуру і спорт», іншими зако-

нодавчими актами, статутними вимогами Спортивної студентської спілки України, Міжнародної федерації університетського спорту, а також своїм Статутом, що спрямований на виконання соціально важливих функцій. Спортивний клуб є юридичною особою, має свою печатку, штамп із своїм найменуванням, розрахунковий рахунок у банківських установах, може мати на правах власності відокремлене майно, основні та оборотні фонди.

За ст. 38 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» професійний спорт — це як комерційний напрям діяльності у спорті, пов'язаний з підготовкою та проведенням видовищних спортивних заходів на високому організаційному рівні з метою отримання прибутку.

Окрему проблему правового регулювання спортивних відносин становить розмежування між спортивною діяльністю та спортивними заходами, адже відповідно до ст. 45 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» офіційні фізкультурно-оздоровчі та спортивні заходи — це спортивні заходи, включені до Єдиного календарного плану фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів України, календарних планів фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, календарних планів фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів районів, міст, селищ та сіл.

Не менш важливим питанням удосконалення законодавства про фізкультуру і спорт є визначення власне фізичної культури. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» визначає її як діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямовану на забезпечення рухової активності людей з метою їх гармонійного, передусім фізичного, розвитку та ведення здорового способу життя. Фізична культура має такі напрями: фізичне виховання різних груп населення, масовий спорт, фізкультурно-спортивна реабілітація (ч. 1 ст. 1).

У дошкільних та інших навчальних закладах обов'язково передбачаються посади фахівців з фізичної культури.

Фізична культура шляхом проведення обов'язкових занять у дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладах здійснюється відповідно до навчальних програм, затверджених у встановленому порядку.

У загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах уроки з фізичної культури є обов'язковими і проводяться не менше трьох разів на тиждень. Місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування можуть приймати рішення щодо запровадження додаткових уроків з фізичної культури в загальноосвітніх навчальних закладах за умови наявності коштів у відповідних бюджетах.

У навчальних закладах, у тому числі підпорядкованих центральному органу виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики, заняття з фізкультурно-спортивної реабілітації учнів і студентів з інвалідністю є

обов'язковими, їх періодичність та інтенсивність визначаються індивідуально, з урахуванням медичних рекомендацій.

Загальноосвітні та професійно-технічні навчальні заклади з урахуванням місцевих природних умов, інтересів учнів самостійно визначають зміст, форми і засоби їх рухової активності, методи проведення занять з фізичної культури та організують позаурочну фізкультурно-спортивну роботу за участю позашкільних навчальних закладів, громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості.

Керівники навчальних закладів зобов'язані забезпечувати створення сприятливих умов для належної рухової активності учнів та студентів.

Отже, можна стверджувати, що фізична культура є умовою здорового розвитку суспільства та молоді, і зміст законодавства України свідчить про це.

За ст. 1 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» спорт — діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на виявлення та уніфіковане порівняння досягнень людей у фізичній, інтелектуальній та іншій підготовці шляхом проведення спортивних змагань та відповідні підготовки до них. Спорт має такі напрями: дитячий спорт, дитячо-юнацький спорт, резервний спорт, спорт вищих досягнень, професійний спорт, спорт ветеранів, олімпійський спорт, неолімпійський спорт, спорт інвалідів та ін., а спортивна діяльність — заходи, що здійснюються суб'єктами сфери фізичної культури і спорту для розвитку спорту.

Висновки. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» змістовно та структурно не відповідає сучасному рівню розвитку спортивно-фізкультурних відносин у суспільстві, особливо з огляду на процес їх подальшої комерціалізації.

Сучасний стан розвитку спортивних відносин, спортивної діяльності в Україні актуалізує питання законодавчої інституціалізації такої комплексної підгалузі права і законодавства, як спортивне право.

Очевидно, що комерційна, господарська складова, яка міститься в системі сучасних спортивно-фізкультурних відносин, потребує створення адекватної їй господарсько-правової складової у змісті спортивного права як комплексної підгалузі національного законодавства.

Формування спортивного права як підсистеми норм, що мають велике суспільно-правове та суспільно-економічне значення, мусить базуватися на чіткому логічно і юридично обґрунтованому та узгодженому понятійному апараті, особливо стосовно таких дефініцій, як «спорт», «фізична культура», «спортивні відносини», «спортивна діяльність», «комерційна спортивна діяльність».

Ключовим суб'єктом, що реалізує саме комерційну, господарсько-правову частину спортивних відносин, повинен стати спортивний клуб як суб'єкт господарської діяльності, організаційно-правова форма якого має бути чітко визначена в законодавстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шнир, Н. Спортивное право — Terra Incognita для украинских юристов? [Электронный ресурс] / Н. Шнир. — Режим доступа: <http://jurliga.ligazakon.ua/news/2011/11/28/52553.htm>
2. Чередник, Р. В. Становлення спортивного права як комплексної галузі в правовій системі України [Електронний ресурс] / Р. В. Чередник. — Режим доступа: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/App/2011_42/Cherednik.pdf
3. Заярний, О. Суб'єкти спортивних правовідносин [Електронний ресурс] / О. Заярний. — Режим доступа: http://smi.liga.net/articles/2012-01-05/3772717-sub_kti_sportivnikh_pravov_dnosin.htm

СИСТЕМАТИЗАЦИЯ ОБЩЕСТВЕННЫХ ОТНОШЕНИЙ В СФЕРЕ ФИЗКУЛЬТУРЫ И СПОРТА: ХОЗЯЙСТВЕННО-ПРАВОВОЙ АСПЕКТ

Заиченко Л. И.

Проанализированы правовые аспекты спортивных отношений как объект хозяйственно-правового регулирования, а также деятельность спортивных клубов и других спортивных организаций как субъектов коммерческого и некоммерческого ведения хозяйства. Поставлен вопрос относительно неотложной необходимости определения современных правовых дефиниций «спорт», «физическая культура», «субъект спортивной деятельности», «спортивное право» и др.

Ключевые слова: спорт, физическая культура, субъект спортивной деятельности, спортивное право.

SYSTEMATIZATION OF PUBLIC RELATIONS IN THE FIELD OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORT (ECONOMIC LEGAL ASPECT)

Zaichenko L. I.

The article is devoted the analysis of legal aspects of sporting relations as an object of the economic legal adjusting, and also activity of sporting clubs, and other sporting organizations, as subjects of commercial and noncommercial menage. In the article a question is put in relation to the urgent necessity of determination of modern legal definiciy «sport», «physical culture», «subject of sporting activity», «Sporting right», and others like that.

Key words: sport, physical culture, subject of sporting activity, sporting right.